

Inwentaryzacja ornitologiczna i chiropterologiczna

1. Cel i zakres opracowania

Celem niniejszego opracowania jest ekspertyza chiropterologiczna oraz ornitologiczna, pod kątem występowania gatunków ptaków i nietoperzy na terenie budynku Szkoły Podstawowej im. Generała Józefa Bema w Pogwizdowie, w związku z planowanymi pracami termomodernizacyjnymi.

Niniejsze opracowanie ma na celu określenie stopnia zasiedlenia oraz charakteru użytkowania budynku przez ptaki i nietoperze. Zebrane informacje posłużą do sformułowania zaleceń mających na celu ochronę zwierząt w trakcie przeprowadzania prac oraz ustalenie wariantu skutecznej kompensacji siedlisk potencjalnie lub realnie utraconych w ich wyniku.

Zakres opracowania obejmują wyniki przeprowadzonych kontroli terenowych, ich interpretację oraz proponowane działania kompensacyjne.

2. Podstawa opracowania

Podstawą niniejszego opracowania jest umowa z Gminą Bochnia, na wykonanie inwentaryzacji ptaków i nietoperzy gnieźdzących się na terenie wskazanych obiektów gminnych.

3. Lokalizacja

Obiekt objęty niniejszym opracowaniem tj. budynek Szkoły Podstawowej im. Generała Józefa Bema w Pogwizdowie położony jest na terenie działek nr ewidencyjny 549/1 i 550/2 w miejscowości Pogwizdów nr 26. Budynek szkoły jest to budynek składający się z trzech połączonych części. W starej części parterowej (z początku XIX wieku) występuje tylko parter zaadaptowany na oddział przedszkolny. W 1969 roku budynek szkoły rozbudowano o część szkoły z salami lekcyjnymi, biblioteką, kancelarią, pokojem nauczycielskim, dwiema szatniami i zapleczem kuchennym. W latach 1978 – 1979 wybudowano sale gimnastyczną, sanitariaty, doprowadzono wodociąg. Szkoła zlokalizowana jest w centralnej części miejscowości Pogwizdów, bezpośrednio przy drodze gminnej. Obszar lokalizacji budynku stanowi teren dominującej zabudowy jednorodzinnej z pojedynczymi działkami użytkowymi rolniczo. Na poniższej mapie przedstawiono lokalizację opisywanego obiektu.

Rysunek 1. Lokalizacja obiektu na ortofotomapie

4. Opis terenu i obiektu

Obiekt objęty opracowaniem to budynek Szkoły Podstawowej im. Generała Józefa Bema w Pogwizdowie. Zlokalizowany jest w centralnej części miejscowości przy drodze gminnej. Jest obiektem wolnostojącym, dwukondygnacyjnym, składającym się z trzech połączonych części. Najbliższe sąsiedztwo budynku stanowią:

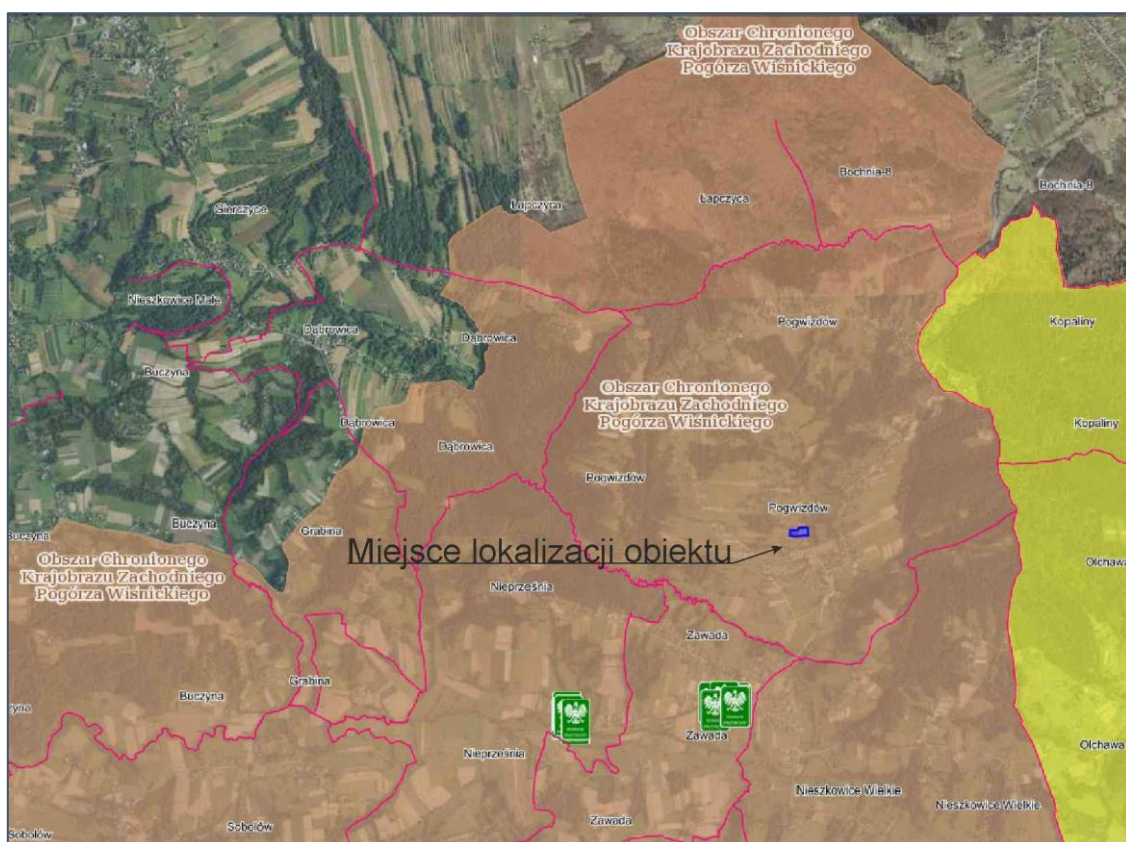
- od strony zachodniej – zabudowa mieszkaniowa, działka rolna oraz kępa zadrzewień;
- od strony wschodniej – droga gminna, potok Zawadka oraz zadrzewienia wzdłuż potoku, dalej grunty rolne i pojedyncze budynki mieszkalne i zagrodowe;
- od strony południowej i północnej – budynki mieszkalne jednorodzinne.

Budynek szkoły to budynek dwukondygnacyjny, o konstrukcji tradycyjnej, składający się z trzech połączonych części. Powierzchnia zabudowy budynku wynosi około 1000 m². Ściany budynku wykonane zostały z cegły ceramicznej bez izolacji termicznej, w najstarszej części, z pustaków żużlobetonowych bez izolacji termicznej w części z 1969 roku oraz z pustaków żużlobetonowych z warstwą 5 cm styropianu w części najnowszej. Dach wykonany został jako konstrukcja drewniana przykryta blachą, izolacja stropu pod konstrukcją dachu wykonana została z polepy w części najstarszej, płyt cementowo – wirowych w części z 1969 roku oraz z płyt izolowanych styropianem nad salą gimnastyczną i łącznikiem. Okna zewnętrzne, nowe wykonane z PCV.

Budynek przeznaczony został do prac termomodernizacyjnych obejmujących w szczególności modernizację instalacji CO, ocieplenie stropu i ścian oraz wymianę drzwi.

5. Obszary chronione utworzone celem ochrony ornitofauny i chiropterofauny

Miejsce planowanego przedsięwzięcia zlokalizowane jest w obrębie Obszaru Chronionego Krajobrazu Zachodniego Pogórza Wiśnickiego. Obszar ten zajmuje powierzchnię 14 225,56 ha i położony jest w województwie małopolskim na terenie gminy Żegocina, Łapanów, Trzciana oraz Bochnia (gmina wiejska i miejska). Cechuje go znaczne zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych, od żyznych i kwaśnych buczyn oraz jedlin poprzez grądy, sosnowo - dębowe bory, bory mieszane, po bory świeże i acidofilne mszyste jedliny i różnego rodzaju zbiorowiska łąkowe. Północne obrzeża Obszaru, stanowiące Próg Karpacki, bogate są w zbiorowiska kserotermiczne oraz ciepłolubne zespoły gradowe i zaroślowe. Flora chroniona obszaru liczy 35 gatunków, w tym 25 podlegających ochronie całkowitej i 10 częściowej. Osobliwością przyrody nieożywionej składają się liczne wychodnie i odsłonięcia skalne odpornych piaskowców. Obszar wyróżnia się również nagromadzeniem zabytków kultury materialnej (zamki, kościoły). Na poniżej mapie przedstawiono lokalizację inwestycji względem granic obszaru.

Rysunek 2. Lokalizacja inwestycji względem obszarów chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody

Najbliższymi formami ochrony przyrody utworzonymi w celu ochrony gatunkowej chiropterofauny są:

- obszar Natura 2000 Nowy Wiśnicz PLH120048 położony w odległości około 5 km w kierunku wschodnim.

Najbliższymi obszarami chronionymi utworzonymi w celu ochrony ornitofauny są:

- obszar Natura 2000 Puszcza Niepołomska PLB120002 położony w odległości około 8 km w kierunku północnym.

Z analizy terenowej oraz danych literaturowych można stwierdzić że obszar zamierzenia zlokalizowany jest poza terenami specjalnej ochrony poszczególnych gatunków ptaków i nietoperzy. Występujące tu osobniki reprezentowane są przez gatunki ptaków, charakterystycznych dla terenów wiejskich i podmiejskich.

6. Opis planowanych działań

Opisywany budynek przeznaczony został do prac remontowych, obejmujących wykonanie termomodernizacji, celem zmniejszenia energochłonności budynku. W ramach realizacji zamierzenia wykonane zostaną następujące prace:

- modernizacja instalacji CO (systemu grzewczego);
- ocieplenie stropu w części z 1904 roku;
- ocieplenie ścian w części z 1904 roku;
- ocieplenie stropu w części z 1969 roku;
- ocieplenie ścian w części z 1969 roku;
- wymiana drzwi;
- ocieplenie stropu i ścian sali gimnastycznej i łącznika;
- ocieplenie ścian poniżej gruntu.

Powyższe prace z uwagi na swoją skalę i charakterystykę, mogą mieć potencjalny wpływ na ornitofaunę i chiropterofaunę. W związku z powyższym dokonano szczegółowej oceny pod tym kątem. W szczególności z uwzględnieniem możliwości występowania miejsc lęgowych i bytowania chronionych gatunków zwierząt w obrębie elewacji i poddasza termomodernizowanego budynku.

7. Metodyka

Na potrzeby niniejszego opracowania wykonano dwie wizje terenowe w dniach 5 maja i 7 czerwca 2022 roku. Do wyszukiwania siedlisk ptaków i nietoperzy wykorzystano szereg metod o różnych zastosowaniach, skuteczności i ograniczeniach: oględzin bezpośrednich oraz obserwacji aktywności ptaków i nietoperzy. Biorąc pod uwagę czas wykonywanych prac terenowych oraz różny okres występowania poszczególnych gatunków, powyższe metody umożliwiają sporządzenie opinii ornitologicznej oraz

chiropterologicznej wskazującej w opracowaniu jedynie możliwe do stwierdzenia siedliska w okresie prowadzonych oględzin budynków. Dodatkowo na podstawie wiedzy i doświadczenia zostały wskazane potencjalne siedliska gatunków chronionych.

Sporządzenie opinii ornitologicznej oraz chiropterologicznej w oparciu o powyższe badania w danym okresie nie zapewnia pełnej wykrywalności, jednak umożliwia określenie atrakcyjności budynków objętych analizą w aspekcie ornitologicznym oraz chiropterologicznym

W przypadku ptaków poszukiwano ich gniazd na elewacjach oraz w szczelinach, a także śladów ich aktywności w postaci pobieleń kałem lub śladów otarć ogona pod szczelinami. Obserwowano także aktywność ptaków przebywających w pobliżu budynku. W przypadku nietoperzy poszukiwano śladów odchodów na elewacjach oraz pod nimi, jak również śladów bytowania na poddaszu budynku.

8. Wyniki przeprowadzonej inwentaryzacji

Obserwacje terenowe rozpoczęto od przeprowadzenia wizji na zewnątrz obiektu. Dokonano szczegółowej analizy elewacji budynku pod kątem śladów gniazdowania ptaków. Obserwacje prowadzono w trakcie sezonu lęgowego.

Jak można zaobserwować na załączonej dokumentacji fotograficznej, na elewacjach budynku nie ma dogodnych miejsc do gniazdowania ptaków. Zarówno elewacje, jak i pokrycie dachowe z blachy są w dobrym stanie technicznym, bez widocznych ubytków. Jedynie szersze okapy dachowe i wnęki okien stanowić mogą miejsce gniazdowania oknówki zwyczajnej (*Delichon urbicum*), jednak w trakcie przeprowadzonych wizji nie stwierdzono ich gniazdowania, zaobserwowano natomiast prawdopodobne ślady ich wcześniejszej bytności. Nie zaobserwowano natomiast żadnych znaczących wnęk, otworów lub półek, które mogły by być wykorzystywane przez zwierzęta.

W trakcie przeprowadzonych wizji wszystkie elewacje budynku, pozbawione były jakichkolwiek gniazd. W poszyciu dachowym nie stwierdzono widocznych otworów, które mogą być wykorzystywane jak miejsca migracji.

Dalsze obserwacje terenowe kontynuowane w obrębie istniejącego nieużytkowego poddasza budynku. W celu pełnej weryfikacji stanu faktycznego, przeprowadzono szczegółową wizję poddasza, w czasie której poszukiwano śladów bytowania ptaków i nietoperzy. Poszukiwano wszelkich niezaobserwowanych z zewnątrz otworów, przez które zwierzęta mogły by się dostawać do środka. Na miejscu nie zaobserwowano otworów w pokryciu dachowym, które mogą być wykorzystywane przez ptaki i nietoperze. Wybraną dokumentację fotograficzną obiektu zestawiono poniżej.

Fot. 1. Elewacja wschodnia – wejście do budynku

Fot. 2. Elewacja wschodnia – część „stara” przedszkolna

Fot. 3. Elewacja południowa – część „nowa”

Fot. 4. Elewacja południowa – część „stara”

Fot. 5. Elewacja południowa – sala gimnastyczna

Fot. 6. Okap dachu sali gimnastycznej

Fot. 7. Nieużytkowane poddasze – część „stara”

Fot. 8. Nieużytkowane poddasze – część „nowa”

W wyniku przeprowadzonych obserwacji na terenie wskazanego obiektu nie stwierdzono na zewnątrz budynku występowania miejsc gniazdowania ptaków. Szersze okapy dachowe i wnęki okien stanowić mogą potencjalne miejsce gniazdowania oknówki zwyczajnej (*Delichon urbicum*).

W pobliżu obiektu nie zaobserwowano innych gatunków ptaków zwyczajowo związanych z budynkami, takich jak jerzyki (*Apus apus*), wróble (*Passer domesticus*) kopciuszki (*Phoenicurus ochruros*), kawki (*Coloeus monedula*), bądź pustułki (*Falco tinnunculus*).

Budynek posiada w części nieocieplone strychy pod pokryciem dachowym, nie stwierdzono jednak nieszczelności i ubytków w obrębie poszycia dachowego lub na jego połączeniu z konstrukcją murowaną, umożliwiających przedostawanie się zwierząt w tym ptaków i nietoperzy na teren poddasza. Na posadzce oraz belkach brak odchodów zwierzęcych oraz innych śladów świadczących o bytowaniu zwierząt. Czynnikiem warunkującym taki stan rzeczy jest w dużej mierze sposób użytkowania obiektu. Budynek szkoły jest intensywnie wykorzystywany w celach dydaktycznych. Powstające ubytki lub nieciągłości dachu są jedynie okresowe i podlegają systematycznym pracom remontowym.

9. Zalecenia do dalszego postępowania

Prace termomodernizacyjne polegać będą między innymi na wykonaniu ocieplenia stropu i ścian budynku. Większość robót prowadzonych będzie na zewnątrz przy użyciu typowych materiałów dociepleniowych. Z uwagi na brak stwierdzonych miejsc lęgowych ptaków jak również występujących nietoperzy, ryzyko niekorzystnego wpływu na ich lokalne populacje jest znikome. Niemniej jednak w czasie prowadzenia prac należy zwracać szczególną uwagę na możliwość gniazdowania oknówki zwyczajnej gdyż okapy dachowe oraz w wnęki okien stanowić mogą potencjalne miejsce ich gniazdowania. Należy również zwrócić uwagę na wszelkie niewykryte otwory w poszyciu celem wykluczenia możliwości zniszczenia potencjalnych gniazd. W przypadku napotkania jakiegokolwiek lęgu ptaków lub miejsca bytowania nietoperzy, prace należy przerwać a teren zabezpieczyć. Kolejno inwestor powinien wystąpić do Dyrekcji Ochrony Środowiska celem podjęcia kroków ochronnych oraz ustalenia dalszego trybu postępowania.

10. Proponowane działania kompensacyjne i ochronne

Planowane prace termomodernizacyjne zasadniczo nie wiążą się z niszczeniem miejsc lęgowych oraz bytowania ptaków i nietoperzy. W związku z powyższym nie ma konieczności stosowania działań kompensacyjnych.

11. Wymagane zezwolenia

Zgodnie z § 6. ust 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2016 poz. 2183), w stosunku do dziko występujących zwierząt, należących do gatunków objętych ochroną ścisłą oraz częściową wprowadza się m.in. zakaz niszczenia, usuwania lub uszkodzania gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk lub innych schronień. Zgodnie z § 9 cytowanego rozporządzenia zakaz o którym mowa w § 6 ust. 1 pkt 8 (...), nie dotyczy usuwania od dnia 16 października do końca lutego gniazd ptasich z obiektów budowlanych lub terenów zieleni, jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne.

W związku z realizacją planowanego przedsięwzięcia nie dojdzie do usuwania gniazd lub niszczenia siedlisk czy też miejsc bytowania chronionych gatunków zwierząt. Niemniej jednak istnieje potencjalna możliwość, że w czasie prowadzenia prac budowlanych zostaną odkryte gniazda ptasie czy też enklawy bytujących nietoperzy. W takim przypadku należy zwrócić się do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie o wydanie zezwolenia na niszczenie gniazd lub siedlisk chronionych gatunków ptaków w trybie art. 56 ust 2 pkt 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098 ze zm.) oraz § 6. ust 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2016 poz. 2183).

Opracował:

mgr inż. Witold Wójcik